

ปริศนาธรรม (Koan) แก้ปัญหาสังคมไทยยุคเทคโนโลยี

puzzle of religious precepts(Koan) solving problems of Thai society in the technology era

จิตศรัณย์พร ปัญจวัฒนคุณ *

บทคัดย่อ

สังคมของประเทศไทยยุคเทคโนโลยี มีสภาพที่เป็นวิกฤต มีปัญหามากมาย เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาผู้สูงอายุ ปัญหาเด็กและเยาวชน ปัญหาโสเภณี เป็นต้น เนื่องจากเป็นยุคแห่งวัตถุนิยม บริโภคนิยม ปัญหาจากความเห็นแก่ตัวเป็นต้นเหตุ จึงแก้ปัญหาเหล่านี้ด้วยหลักธรรมโกอัน

โกอัน คือ ปริศนาธรรม เป็นหลักธรรมในนิกายเซน ซึ่งเป็นนิกายหนึ่งของพระพุทธศาสนา โกอันเป็นปริศนาธรรมการแสดงออกแห่งธรรมะอันเป็นสากลที่แท้จริง แสดงเป็นนิทาน เป็นคำสอนที่อาจารย์ตั้งปริศนาถามศิษย์ คำตอบต้องฉับพลัน เป็นการเห็นแจ้งจากจิตเดิมแท้

โกอัน : koan แสดงเป็นโมเดล ได้ว่า

K ในโกอันสื่อถึง Keen หมายความว่า ฉลาด มีไหวพริบ เจียบแหลม ข้ามความสงสัยในตัวตนได้อย่างฉับพลัน ทำให้พบความเป็นอนัตตา

O ในโกอันสื่อถึง Origin หมายความว่า ต้นกำเนิด จุดกำเนิด จุดเริ่มต้น จุดตั้งต้น บ่อเกิด แหล่งกำเนิดของเดิม ความหมายเหล่านี้บ่งบอกถึงของความจริงแท้ของจิตเดิมแท้

A ในโกอันสื่อถึง Arise หมายความว่า เป็นการยกจิตให้สูงขึ้น เพื่อวิเคราะห์ว่าทุกสิ่งในโลกเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา คือสอนจิตให้ใช้จิตมองจิตของเรา การมองจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเรา การยกจิตมองจิตจะทำให้พบจิตเดิมแท้ที่บริสุทธิ์

N ในโกอันสื่อถึง Natural หมายความว่า เป็นธรรมชาติ โดยธรรมชาติ ตามธรรมชาติ ธรรมดาดำเนินตามธรรมชาติ แต่กำเนิด เป็นปกติ บ่งบอกถึงธรรมชาติแห่งพุทธะ

* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Keen บ่งบอกความว่าง ความไม่มีแก่นสาร Origin บ่งบอกจิตเดิมแท้ที่บริสุทธิ์ Arise บ่งบอกถึงไตรลักษณ์ ทุกอย่างเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา และ Natural บ่งบอก อิทัปปัจจยตา หรือ ปฏิจจสมุปบาท เป็นหลักธรรมที่อธิบายถึงการเกิดขึ้นพร้อมแห่งธรรมทั้งหลายเพราะอาศัยกันและกัน, การที่สิ่งทั้งหลายอาศัยกันและกันจึงเกิดมีขึ้น หลักธรรมเหล่านี้มุ่งเน้นให้ปล่อยวางจากการยึดมั่น ถือมั่น การคลายความยึดมั่นถือมั่นและมองเห็นทุกสิ่งเป็นไปตามเหตุปัจจัย เป็นไปตามธรรมชาติ ทุกๆอย่างอิงอาศัยกันเป็นปัจจัยต่อกัน การคิดดี พุทธดี ทำดี ก็ย่อมส่งผลให้เกิดผลดี การยึดมั่นในวัตถุที่เรียกกันว่าวัตถุนิยมในปัจจุบันที่เจริญไปด้วยเทคโนโลยี ย่อมก่อทุกข์เกิดเป็นปัญหาต่างๆ มีความอยากเป็นเหตุให้เกิดพฤติกรรมเห็นแก่ตัว ส่งผลกระทบเป็นปัญหาต่อตนเอง สังคม ประเทศชาติและโลก

คำสำคัญ: ๑.ปริศนาธรรม (Koan) ๒.สังคมไทยยุคเทคโนโลยี

Abstract

Society of Thailand in the technology age In a crisis There are many problems, such as family problems. Elderly problems Child and youth problem, prostitution problem, etc., since it is the era of consumerism and materialism. Therefore solving these problems with the Koan Principle. Go-An is a Dharma puzzle, a Zen sect. Which is one sect of Buddhism Go, which is the Dharma, the true universal expression of Dharma. Fable Is a teaching that the teacher asks the students The answer must be sudden. It was clearly seen from the original mind.

Koan: Koan can act as a model that

K in Koan means Keen, meaning that he is intelligent, witty, and sharp. Makes it possible to be soulless

O in Koan refers to Origin, meaning the origin, the origin, the origin, the origin, the origin, the origin. These meanings indicate the true truth of the original mind.

A In Kian, it means Arise, meaning to raise the mind. To analyze that everything in the world is impermanent. Every cell is anatta. It is to teach the mind to use our mind to see our mind Looking can influence our behavior. Raising the mind to look at the mind will make you find the original pure mind.

N in Koan means Natural, meaning natural, natural, natural, natural, natural, natural, meaning the Buddha's nature.

Keen indicates availability Originality implying pure pure mind. Arise conveys the Trinity. Everything is impermanent, all imprisoned, non-self and Natural. It implies that it is either the eye or the body. It is a principle that describes the coincidence of all the dharma because it depends on one another, in which everything depends on one another happen. These principles focus on letting go of adherence, loosening adherence, holding and seeing everything according to the factors. Natural Everything depends on each other as a factor. Thinking well, speaking well, doing good will result in good results. Adherence to materialism known as today's materialism with technology Inevitably causing various problems. There is a desire to cause selfish behavior. Affecting as a problem to oneself, society, nation, and the world.

Keywords: 1. Koan, 2. Thai society in the technology era

บทนำ

ยุคนี้เป็นยุคเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ที่รวดเร็ว มุ่งสู่อนาคตอย่างรุนแรง ไม่ได้เกิดแบบค่อยเป็นค่อยไป จึงทำให้ส่งผลกระทบเกิดเป็นปัญหามากมาย มาจากหลายสาเหตุ เช่น จากการที่ปรับตัวไม่ทันของประชากร โดยเฉพาะด้านอิเล็กทรอนิกส์ ทำให้ตกเป็นทาสค่านิยมของวัตถุอย่างไม่รู้ตัว ประยุกต์ผลิตภัณฑ์เพื่อสนองความต้องการในความสะดวกสบายมากขึ้น หรือจากการฉวยโอกาสของระบบนายทุนนิยม เป็นต้น ผลที่รอคอยย่อมเป็นวิกฤตปัญหาอย่างต่อเนื่อง การเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางสังคม มีผลกระทบที่จะเกิดขึ้นหรือมองมุมเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์ที่มีบทบาทมากต่อการดำเนินชีวิต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ ทรงมีพระราชดำรัสในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิตฯ วันพฤหัสบดี ที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๔๒ เกี่ยวกับเทคโนโลยีด้าน

คอมพิวเตอร์ที่มีอิทธิพลในการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ มีพระบรมราโชวาทว่า “เดี๋ยวนี้สมองของคนเป็นทาสของคอมพิวเตอร์ ซึ่งคอมพิวเตอร์เรียกว่าสมองกล หรือสิ่งที่คนคิดขึ้นมาทำ คนเลยไม่ใช้ความคิด เมื่อไม่ใช้ความคิดแล้ว พูดยากันไม่รู้เรื่อง...”^๒ พระองค์ทรงเห็นว่าคนไทยถูกคอมพิวเตอร์ครอบงำ ส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาในการดำเนินชีวิต เทคโนโลยีมีทิศทางเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์ที่มีบทบาทมากและมีระบบซับซ้อนจนกฎหมายตามคุ้มครองผู้บริโภคไม่ทัน Eric Schmidt ประธานบริหารของบริษัท Google และ Jared Kohen ประธานหน่วยความคิด Google Idea ได้เขียนหนังสือ The New Digital Age ใน ค.ศ. ๒๐๑๓ ว่า “แต่ละหน้าที่คนนับร้อยล้านคน สร้างสรรค์และบริโภคข้อมูลดิจิทัลจำนวนมหาศาลในโลกออนไลน์ ซึ่งไม่ได้ถูกควบคุมโดยกฎหมายใดๆ บนพื้นที่พิภพข้อความสำหรับการแสดงออกอย่างเสรี และการเคลื่อนย้าย

^๒ วิสันต์ ท้าวสูงเนิน, 99 พระราชดำรัส พระบรมราโชวาท คำสอนของพ่อหลวง, (นนทบุรี: หมู่บ้านบัวทองธานี, ม.ม.ป), หน้า 58.

ข้อมูลอย่างเสรีได้ก่อให้เกิดภูมิทัศน์เสมือนจริงดังที่เรา รู้จักในขณะนี้ ลองพิจารณาด้วยการขาดการควบคุม จากบนลงล่าง ได้ทำให้มีการฉ้อโกง การข่มขู่ คำพูด ที่แสดงถึงความเกลียดชัง หรือแม้แต่การสนทนาระหว่าง ผู้ก่อการร้าย นี่คือการขยายอิเล็กทรอนิกส์ที่เรียกว่า อินเทอร์เน็ต พื้นที่บนโลกที่ใหญ่ที่สุด ที่ปราศจากการ ควบคุม “เครือข่าย” เป็นการแสดงถึงปัญหาที่รัฐควบคุม ไม่ได้ จึงทำให้สังคมทุกวันนี้เพิ่มความวุ่นวายยิ่งขึ้น

เมื่อประเทศไทยเข้าระบบเศรษฐกิจแบบ อุตสาหกรรมทุนนิยม ก็จะมีกระบวนการตรึง ผูกยึดอีกรูปแบบหนึ่งเข้ามาแทนที่ คือการผูกพันให้ติดอยู่กับ สถานะชนชั้น อาชีพ สถาบัน จังหวัด รัฐ หรือชาติของตน เมื่อเข้าสู่ยุคเทคโนโลยีก็เพิ่มความผูกพันอีกมีการเปิด รับวัฒนธรรมที่หลากหลาย ความคิด ความเชื่อ รวมทั้ง ความหลากหลายทางการเมือง และเสพลี เสพลิงของ ต่างประเทศจนเป็นเรื่องปกติของคนสมัยนี้ ซึ่งการเสพลี เหล่านี้ของคนไทย ส่งผลไปในทิศทางลบจนน่าเป็นห่วง จึงควรหันมาศึกษาให้เข้าใจเหตุปัจจัยที่เกิด ผลที่ได้รับ และหาหนทางแก้ไขต่อไป

วิถีสังคมไทยในยุคเทคโนโลยี

ความเป็นสมัยใหม่ของไทยมักจะมีที่มาจาก ตะวันตก (the West) การรับสิ่งต่างๆ มาสู่สังคม เพื่อปรับสังคมให้ทันสมัยจึงกลายเป็นเรื่องของ westernization หรือการทำให้มีลักษณะตามอย่าง ตะวันตก การพัฒนาประเทศจึงยังคงเป็นไปในทิศทาง มุ่งตะวันตก หรือยึดฝรั่งเป็นแบบอย่างเช่นเดิม เพียงแต่

เปลี่ยนจากยุโรปเป็นฝรั่งเศส อเมริกา ซึ่งเป็นชาติ มหาอำนาจใหม่ที่ถือว่าเป็นผู้นำของโลกเสรีตั้งแต่หลัง สงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นต้นมา

การดำเนินชีวิตของประชาชนชาวไทยโดยทั่วไปดูเหมือนว่าสะดวกสบายขึ้น แต่กลับทำให้เกิดการพัฒนาที่ไม่สมดุลระหว่างเมืองกับชนบท ระหว่างภาค อุตสาหกรรมกับภาคเกษตรกรรม ก่อให้เกิดการอพยพ ของแรงงานภาคเกษตรกรรมเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม จากท้องไร่ท้องนาสู่เมือง อันนำมาซึ่งปัญหาชุมชนแออัด ในเมือง ปัญหาบ้านแตกในชนบท การขยายตัวของ ภาคอุตสาหกรรมการค้าและการส่งออกในระยะต่อมา ก่อให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ โดยขาดการไตร่ตรอง เป็นเหตุให้เกิดปัญหาสภาพแวดล้อมอีกนานัปการ ในขณะที่ความขัดแย้งในทางการเมืองระหว่างกลุ่มผู้มีอำนาจกับกลุ่มผู้ไม่เห็นด้วยกับการ ใช้อำนาจในเส้นทางสายประชาธิปไตยก็ยังคงดำเนินไป

การประเมินสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง ทั้งภายนอกและภายในประเทศที่จะมีผลกระทบต่อการ พัฒนาของประเทศไทยในอนาคต สะท้อนให้เห็นว่า ประเทศไทยต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลง ที่รวดเร็ว ซับซ้อนและคาดการณ์ผลกระทบได้ยาก จากการเปลี่ยนแปลงจากยุคเกษตรกรรม ไปสู่ยุคที่สอง คือยุคอุตสาหกรรม และเข้าสู่ยุคปัจจุบันคือ ยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นยุคที่มุ่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในแง่ของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอาณานิคมของ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารโทรคมนาคม ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ การบริหารจัดการ ประเทศ ดังที่ ยุค ครีอาร์ยะ กล่าวว่า

^๓ จุลชีพ ชินวรรณโณ, โลกในศตวรรษที่ 21: กรอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560), หน้า 381.

คนไทยทั่วไปมีชีวิตอยู่ภายใต้โลกของสื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสหรัฐอเมริกา การเกิดขึ้นของสื่อไร้พรมแดน (Global Media) ได้ส่งอิทธิพลที่ยิ่งใหญ่ในการกำหนดเหนือทิศทางของข่าวสารในประเทศไทยและความเชื่อของผู้คนในสังคมไทย คนไทยเชื่อว่า ทุกอย่างที่เขาได้เห็นบนหน้าจอเป็นความจริง และในระบบข่าวสารได้ใช้วิธีการกล่อมหลอนของข่าวสารตะวันตก จนสามารถสร้างกระแสความ บ้าคลั่งสิ่งที่เรียกว่าโลกาภิวัตน์และมองเห็นแต่ด้านดีของกระแสโลกาภิวัตน์ และผู้นำทางสังคมขาดการพิจารณาไตร่ตรองยิ่งทำให้เป็นทางลัดทางปัญญาและทางวัฒนธรรม อำนาจของสื่อมีมหาศาลมาก แต่เป็นพลังอำนาจที่คนทั่วไปมองไม่เห็น และไม่เคยมองตระหนักว่า คือภัยอันตรายที่ยิ่งใหญ่^๔ ด้วยอำนาจของสื่อที่แสดงซ้ำๆ ในทิศทางชวนเชื่อ ค่านิยม สนุกสนาน แต่แฝงไปด้วยอำนาจวัตถุ ให้คุณค่าด้านวัตถุที่เข้าสู่จิตใต้สำนึกของคนไทย จนคนไทยขาดคุณธรรม จริยธรรม ได้แสดงออกทางพฤติกรรมและแบบวัฒนธรรม นำพาให้เกิดปัญหาสังคมมากมาย ปัญหาเหล่านี้เกิดมากขึ้นและรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ

ดังนั้น การที่จะช่วยให้สังคมไทยพบความสุขจะต้องนำศาสนามาช่วย ในยุคเทคโนโลยีนี้หลักธรรมที่จะนำมาช่วยได้ก็จะต้องมีความง่าย รวดเร็ว ในการปฏิบัติ เพราะยุคสมัยนี้ความสนใจของคนไทยไม่ชอบการใช้เวลามาก ไม่ค่อยชอบพิธีรีตองมาก จึงนำหลักธรรมของโกอันมาช่วยสภาวะจิตใจของคนในสังคมไทย

ปริศนาธรรมหรือโกอัน (Koan)

โกอัน (Koan) หรือ ปริศนาธรรม ในอดีต (สมัยปลายราชวงศ์ถัง) หมายถึง “เอกสารสาธารณะ” หรือ “พระราชบัญญัติ” แต่ต่อมาหมายถึงเรื่องราวหรือบทสนทนาระหว่างอาจารย์กับศิษย์ หรือปัญหาที่อาจารย์หยิบยกขึ้นมาแสดงแก่ศิษย์ อาจารย์ชะซะกิ (Sasaki, R.F.) เสนอคำว่า “โก” หมายความว่า “สาธารณะ” (public) นอกจากนี้ยังมีความหมายแฝง คือการสิ้นสุดลงแห่งความคิดความเข้าใจอันเป็นส่วนตัวที่เต็มไปด้วยความยึดมั่นถือมั่น ในลักษณะทวินิยม ส่วน “อัน” มีความหมายว่า “บันทึกหรือเอกสาร” (records) ซึ่งแฝงนัยว่า เป็นสภาวะแห่งพุทธะที่ถูกแสดงออกมาให้ปรากฏ ฉะนั้น ปริศนาธรรมจึงมีความหมายแฝงว่า การแสดงออกแห่งธรรมอันเป็นสากลที่แท้จริงสูงสุด^๕ โกอันคือเกร็ดเรื่องราวที่เขียนขึ้นโดยโบราณจารย์ อาจอยู่ในรูปของบทสนทนา ถ้อยแถลง เหตุการณ์ สถานการณ์ หรือปัญหาที่ถูกหยิบยกขึ้นมา ส่วนโกอันในความเข้าใจของบุคคลทั่วไป หมายถึงปริศนาธรรมที่ผู้ฝึกฝนเซนจะพิจารณาประกอบกับการนั่งสมาธิเซน ปริศนาธรรมเหล่านี้อุปมาหรือวิธีการที่ใช้เปิดจิตของผู้ศึกษาเซนให้หยั่งถึงซาตริ ทั้งซาเซนและโกอันต่างก็สนับสนุนซึ่งกันและกัน เปรียบโกอันเป็นดวงตา ซาเซนเป็นเท้าทั้งสองต่างเป็นอวัยวะที่สำคัญและขาดไม่ได้ของนิกายเซน

^๔ ยุค ศรีอาริยะ, วิเคราะห์ระบบโลกในสหัสวรรษใหม่, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2546), หน้า 79-80.

^๕ Sasaki, R. F., *The Zen Koan: Its History and Use in Rinzai Zen*, (New York: Harcourt, Brace & World, 1965), p. 4-9

เราสามารถสืบสาวความเป็นมาของปริศนาธรรมไปถึงครั้งสมัยที่พระพุทธองค์ยังคงดำรงพระชนม์ชีพอยู่กล่าวคือ พระพุทธองค์ได้แสดงคำสอนต่างๆ เพื่อการรู้แจ้ง ดังเห็นได้จากตอนที่ พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมแก่พระมหากัสสปะ อย่างไรก็ดี รูปแบบปริศนาธรรมที่ชัดเจนนั้นเริ่มขึ้นมีปรากฏขึ้นในสมัยราชวงศ์ถังตอนปลาย อาจารย์หนานหยวน ชู่หยง (Nan-yuan Hui-yung ค.ศ. ? - ๙๓๐) หรือท่านนันอิว เอเกียว (Nan'in Egyo) เป็นผู้ริเริ่มรวบรวมปริศนาธรรมต่างๆ ที่เหล่าอาจารย์ในอดีตใช้สั่งสอนศิษย์ตามสถานการณ์และความเหมาะสม แต่ด้วยความขาดแคลนอาจารย์ที่จะสร้างสรรค์ปริศนาธรรมใหม่ๆ และจำนวนศิษย์ที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ปริศนาธรรมใหม่ๆ จึงไม่ค่อยเกิดขึ้น ปริศนาธรรมซึ่งหมายถึง “บันทึกสาธารณะ” (Public records) จึงลือนัย “คำสอนที่สืบทอดมาตั้งแต่ครั้งอดีต” (Words of ancients) ด้วย

ปริศนาธรรม ถือเป็นปรากฏการณ์ทางศาสนาที่แสดงออกถึงสภาวะแห่งซาโตริอันอยู่พ้นจากกรอบของภาษาและเหตุผลธรรมดาทั่วไป ปริศนาธรรมมักจะแสดงออกในลักษณะที่เป็นปฏิกิริยา (Paradox) หนึ่งใน การทำความเข้าใจจุดหมายแห่งปริศนาธรรมนี้ เราจำเป็นต้องทราบถึงลักษณะและประเภทของปริศนาธรรมก่อน การแบ่งประเภทของปริศนาธรรมนี้ อาจารย์ จุง อิง เจง (Chung-ying cheng, ๑๙๗๓ : ๘๗-๙๐) ได้แบ่งปริศนาธรรมตามลักษณะความเป็นปฏิกิริยาไว้ ๓ ประเภทดังนี้

ประเภทที่ ๑ ปริศนาธรรมที่มีความขัดแย้งภายในอยู่ภายในลักษณะของคำสั่งง่ายๆ หรืออยู่ในคำถามเพียงคำถามเดียว เช่น

“จงแสดงใบหน้าที่แท้จริงของท่านก่อนท่านเกิด” หรือ “อะไรคือเสียงของมือข้างเดียว”

ประเภทที่ ๒ ปริศนาธรรมที่มีความขัดแย้งภายในอยู่ในความสัมพันธ์ระหว่างคำถามและคำตอบ โดยที่คำถามหรือคำตอบอย่างใดอย่างหนึ่งจะมีลักษณะขัดแย้งกันเองภายในตัว เช่น

คำถาม : อะไรคือหลักธรรมของพุทธศาสนา

คำตอบ : ข้าพเจ้าเห็นภูเขาไม่ใช่ภูเขา เห็นแม่น้ำไม่ใช่แม่น้ำ

ประเภทที่ ๓ ปริศนาธรรมที่มีความขัดแย้งภายในอยู่ในความสัมพันธ์ระหว่างคำถามและคำตอบ แต่ในที่นี้คำถามและคำตอบไม่ได้มีความขัดแย้งกันภายในเช่น

คำถาม : อะไรคือความหมายของการที่ท่านโพธิธรรมเดินทางมาจากตะวันตก

คำตอบ : มีต้นสนอยู่หน้าลานวัด^๖ เป็นต้น จากปริศนาที่ว่าด้วยเรื่อง “อะไรคือเสียงของมือข้างเดียว” ปริศนานี้ต้องการทราบถึงเสียงของมือข้างเดียว เสียงของมือข้างเดียวคือความเจ็บที่เกิดจากการไม่ปรองดอง สรรพสิ่งเกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์กัน เหมือนกับเสียงปรบมือของมือสองข้าง

^๖ มัลยา นิรัตติยภูติ, (ผู้เรียบเรียง), พระพุทธศาสนานิกายเซน, อ้างใน พระสุชาติ ตื้อเย็น (เชื้อรุ่ง), ศูนย์ตาในพุทธปรัชญามหายาน นิกายเซ็น : การศึกษาวิเคราะห์, วิทยาลัยพุทธศาสนาคาตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), 2556, หน้า 32-33.

โกอันมีอยู่มากมายนับได้เป็นพันเรื่อง ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของนิทาน หรือ เรื่องเล่า ในที่นี้จะยกตัวอย่างโกอันที่ได้รับการกล่าวถึงอย่างมากและเป็นบทเรียนแรกสำหรับผู้ฝึกหัดเซนจะต้องผ่านไปให้ได้ โกอันนี้มาจากหนังสือชื่อ หูเหมิน กวน ภาษาญี่ปุ่น คือ มุมมองกัน (Mumonkan) หนังสือเล่มนี้เป็นคัมภีร์อธิบายโกอันจำนวน ๔๘ เรื่องเริ่มต้นด้วยการกล่าวถึงคำว่า “หู” หรือ “มุ” ซึ่งนับเป็นหัวใจของเรื่องเป็นด้านแรกที่จะต้องข้ามไปให้พ้นหรือเข้าใจให้แจ่มแจ้งบทที่หนึ่งเรียกว่า “สุนัขของจ้าวโจว” เนื้อความกล่าวไว้ว่า มีภิกษุรูปหนึ่งถามภิกษุนามจ้าวโจว (ภาษาญี่ปุ่นคือโจชู) ว่าสุนัขมีธรรมชาติแห่งพุทธะหรือไม่ ภิกษุจ้าวโจวตอบว่า ไม่มี (หู) แต่เมื่อถูกถามซ้ำอีกครั้งท่านกลับตอบว่ามี ดังนั้นเป็นต้น ผู้ฝึกหัดเซนจะต้องฝ่าด่านนี้ให้ได้โดยทำความเข้าใจคำที่เป็นหัวใจของปัญหา จะต้องอธิบายให้ครูทราบเหตุผลใดโจชูจึงตอบกลับมาแบบนี้ ท่านประสงค์จะเปิดเผยอะไร

ตัวอย่างของโกอันบทอื่นที่มักถูกอ้างถึงได้แก่ เมื่อมีผู้ถามถึงธรรมะครูบางท่านจะพูดเฉไฉออกไปเรื่องอื่น เช่น ดันสนที่ลานบ้านบ้างก็ถามกลับว่า “กินข้าวหรือยัง” ถ้าตอบว่ากินแล้ว ครูก็ไล่ให้ไปล้างจาน เหล่านี้เป็นต้น แม้ในปัจจุบันโกอันที่เป็นระบบการศึกษาจะสูญเสียดังเดิมของเซนไป แต่โกอันเหล่านี้ก็ยังสามารถดึงดูดผู้คนจากทั้งสองฝั่งซีกโลกให้หันมาสนใจเซน และเป็นปริศนาที่ยังรอคอยการค้นพบอยู่ตลอดเวลา นอกจากชาเซนกับโกอัน ยังมีการนำเสนอทัศนะของผู้ฝึกฝนต่อครูหรือเป็นการสนทนากันระหว่างครูกับศิษย์ที่เรียกว่า ซันเซน (Sanzen) เมื่อคิดว่าสามารถเข้าใจโกอันที่ได้รับมอบแล้ว จะต้องนำคำตอบของปัญหามาเสนอ

ซึ่งการสนทนาก็ไม่จำเป็นว่าผู้ฝึกหัดจะเข้าใจถูกต้องเสมอไป มีตัวอย่างมากมายที่หลังจากผ่านการพูดคุยกับอาจารย์แล้ว ผู้ฝึกหัดจะต้องกลับไปปฏิบัติซาเซนและขบโกอันต่อซึ่งอาจกินเวลานานหลายปีกว่าจะซาได้^๗

โกอันเปรียบเสมือนเครื่องมือที่ชี้ให้เห็นธรรม ทำให้เกิดธาตุรู้แบบเซนซึ่งคนธรรมดาไม่เคยมีมาก่อน กระบวนการที่ตั้งเหล่านี้ถือว่าการแสดงออกซึ่งธาตุรู้แบบเซน หากผู้ใดเข้าใจและเห็นธรรมจากกระบวนการเหล่านี้ ก็ถือว่าตรัสรู้เช่นเดียวกับผู้ตั้งกระตุ้ โกอันหรือkoan ได้มีแนวทางในการแก้ปัญหาด้วยตัว koan เอง ดังนี้

Koan : โกอัน

โกอันเป็นปริศนาธรรมที่จะนำมาจุดประกายให้คนไทยได้เกิดปัญญาในการแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในด้านต่างๆ

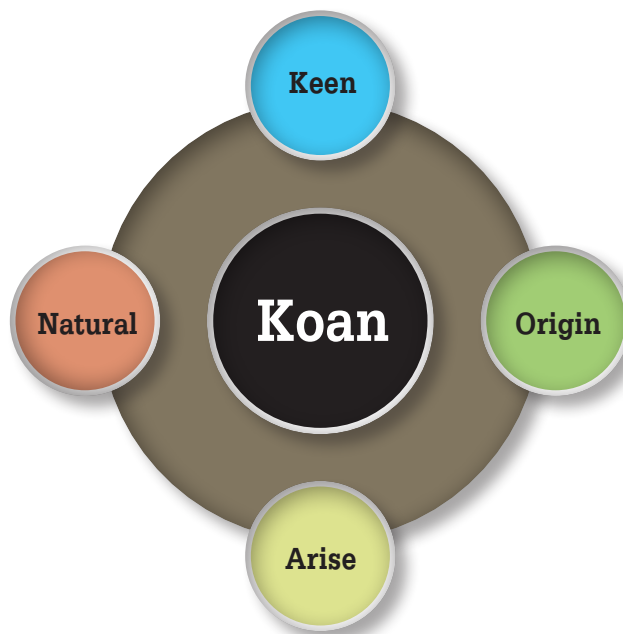
K ในโกอันสื่อถึง Keen หมายความว่า คม แหลม คมกริบ หลักแหลม ไวกวัก จัด กล้า รุนแรง กระตือรือร้น ชะมักเขม้น ดีเลิศ ยอดเยี่ยม ตั้งมั่น มุ่งมั่น ตั้งใจ เอาใจจดจ่อ ฉลาด มีไหวพริบ เฉียบแหลม

O ในโกอันสื่อถึง Origin หมายความว่า ต้น กำเนิด จุดกำเนิด จุดเริ่มต้น จุดตั้งต้น บ่อเกิด แหล่งกำเนิด ที่เป็นอันแรก ของเดิม ต้นแบบ

A ในโกอันสื่อถึง Arise หมายความว่า เกิด ขึ้น บังเกิด ขึ้นสูง เคลื่อนที่ขึ้น มีขึ้น ลุกขึ้น เป็นผลจาก

N ในโกอันสื่อถึง Natural หมายความว่า เป็น ธรรมชาติ โดยธรรมชาติ ตามธรรมชาติ ธรรมดา ตามธรรมดา แต่กำเนิด เป็นปกติ

^๗ พระมหา, ดร.ประสงค์ กิตติญาโณ (พรมศรี), การพัฒนาจิตแบบพุทธนิกายเซ็น, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์, 2557), หน้า 142-143.

โมเดล : โกอัน (Koan)

เมื่อประเทศไทยเข้าสู่ยุคเทคโนโลยี คนไทยได้ตกอยู่ภายใต้อนันตการกำกับขึ้นนำตามกระแสโลกาภิวัตน์หรืออำนาจเทคโนโลยีสารสนเทศมาโดยตลอด และสภาวะสิ่งแวดล้อมกดดันความคิด ความรู้สึกของคนไทย ตลอดจนระเบียบขนบธรรมเนียมประเพณี ต่างก็ได้รับผลกระทบ มาถึงตอนนี้งานเกิดเป็นปัญหาต่อตัวมากมายหลายรูปแบบส่งผลกระทบต่อกันไทยทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ เป็นการแสดงว่าสังคมไทยเริ่มกำลังเสื่อมถอย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) ได้กล่าวถึงการดำเนินชีวิตของคนไทยว่า ประเทศไทยก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุจากการมีโครงสร้างประชากรที่วัยสูงอายุเพิ่มขึ้น วัยเด็กและวัยแรงงานลดลง คนไทยได้รับการพัฒนาศักยภาพทุกช่วงวัย แต่มีปัญหาคุณภาพการศึกษาและระดับสติปัญญา

ของเด็กกพดติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพและผลิตภาพแรงงานต่ำ ประชาชนได้รับการคุ้มครองทางสังคมเพิ่มขึ้นและมีการจัดสวัสดิการทางสังคมในหลายรูปแบบแต่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสยังไม่สามารถเข้าถึงบริการทางสังคมได้อย่างทั่วถึง ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประชากรและโอกาสการเข้าถึงทรัพยากรเป็นปัญหาการพัฒนาประเทศ สังคมไทยเผชิญวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมและจริยธรรม และมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย รวมถึงเผชิญปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดและการเพิ่มขึ้นของการพนันโดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน แต่คนไทยตื่นตัวทางการเมืองและให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคมและ ธรรมภิบาลมากขึ้น จากข้อมูลของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติดังกล่าว ทำให้เราทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยมีมากมาย ดังเช่น

^๙ ชีรพงษ์ มหาวีโร และฝ่ายวิชาการ สำนักพิมพ์เดอะบุคส์, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559), (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เดอะบุคส์, 2555), หน้า 23.

ปัญหาหลักในสังคมไทย

๑. ปัญหาครอบครัว (Family Disorganization)

ครอบครัวเป็นสังคมรูปแบบหนึ่งและสถาบันในสังคมครอบครัวเป็นสังคม เพราะประกอบด้วยสมาชิกที่ต่างก็มีความต้องการต่างๆ (needs) ในรูปของจุดมุ่งหมายในชีวิต เมื่อแต่ละคนมารวมกันเป็นสังคม ทำให้ได้รับการบำบัดความต้องการมากกว่าอยู่คนเดียว โดยมีสมาชิกที่มาอยู่ร่วมกันได้ช่วยกันสร้างสถาบันหรือวิธีการที่เป็นเครื่องมือไปสู่ความสำเร็จจากการที่ครอบครัวกระทำสิ่งต่างๆ ดังกล่าว ครอบครัวจึงจัดเป็นสถาบันของสังคมสถาบันหนึ่ง ที่เป็นสิ่งจำเป็นและเป็นสิ่งสำคัญต่อสมาชิกใหม่ โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันที่เต็มไปด้วยปัญหาต่างๆ มากมาย^๙ ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่ก็มีผลกระทบต่อนัก ผลพลัดดันมาจากความเจริญทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

ปัญหาของครอบครัวมีหลายประการ ดังเช่น การอยู่ร่วมกันโดยไม่มีความรักพันธันท์สามภรรยา ครอบครัวแตกแยก (หย่าร้าง) ทำให้ครอบครัวมีหัวหน้าครอบครัวคนเดียว จากประเด็นเหล่านี้มีสาเหตุมาจาก กลไกทางสังคมครอบครัว ได้แก่ บรรทัดฐานเกี่ยวกับการสมรส รวมถึงสถานภาพและบทบาทและสิทธิอันมีดีทางสังคม ปัญหาครอบครัวยังส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุ

๒. ปัญหาผู้สูงอายุ (Eldery)

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุมานาน ตั้งแต่พ.ศ. ๒๔๙๖ โดยได้จัดตั้งสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแคขึ้นเป็นแห่งแรก ครั้นต่อมาได้ให้ความสำคัญต่อผู้สูงอายุยิ่งขึ้น โดยในปลายปี พ.ศ. ๒๕๒๔ กระทรวงสาธารณสุข ได้จัดสัมมนาระดับชาติเรื่องบริการสุขภาพผู้สูงอายุขึ้นเป็นครั้งแรกและครั้งที่ ๒ เมื่อพ.ศ. ๒๕๓๓ ผลการสัมมนาได้กำหนดกลวิธีการบริการสุขภาพผู้สูงอายุ เช่น การรักษาพยาบาลที่ไม่คิดมูลค่า การจัดทำบัตรประชาชนผู้สูงอายุ การลดภาษีรายได้ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ จัดหน่วยงานรับผิดชอบผู้สูงอายุ เป็นต้น ปีพ.ศ. ๒๕๓๖ ได้จัดสัมมนาระดับชาติครั้งที่ ๓ เรื่องการประสานแผนบริการสุขภาพผู้สูงอายุ ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการการวางแผนและดำเนินกิจกรรมระดับชาติที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ได้กำหนดวันผู้สูงอายุแห่งชาติตรงกับวันที่ ๑๓ เมษายนของทุกปี นอกจากนี้ยังได้จัดทำแผนระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุแห่งชาติ (๒๕๒๕-๒๕๔๔) โดยคำนึงถึงประเด็นเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ๕ ด้าน คือ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา ด้านสังคม วัฒนธรรม ด้านความมั่นคงทางรายได้การทำงานและด้านสวัสดิการสังคม^{๑๐} ปัญหาผู้สูงอายุที่พบมากที่สุดคือ ผู้สูงอายุไม่มีญาติคอยช่วยเหลือ ญาติไม่เห็นคุณค่ามองว่าเป็นภาระ จึงถูกทอดทิ้งให้ลำบากเกิดเป็นปัญหาสังคม

^๙ ปฐม ทรัพย์เจริญ, ปัญหาสังคม, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2553), หน้า 206.

^{๑๐} Noriyuki Suzuki and Somsak Srisontisuk, *Civil society movement and development in Northeast Thailand ขบวนการประชาสังคมกับการพัฒนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย*, (Khon Kaen: Published by Khon Kaen University Book Center, 2008), หน้า 244.

ปัญหาที่น่าเป็นห่วงของอีกวัยหนึ่งคือ ปัญหาของวัยรุ่น วัยที่กำลังเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย และจิตใจ แล้วอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีสื่อทาง เทคโนโลยีกระตุ้นให้เกิดความสนใจ หลงใหลในค่าของ วัตถุ วัยรุ่นจึงสับสนและมักจะก้าวเดินตามสื่อ ตกเป็น ทาสของสื่อ ตามวัยที่ยังไม่มั่นคงทางด้านจิตใจ และเกิด เป็นปัญหาสังคมขึ้น

๓. ปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน

ปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน เป็นปัญหาช่วงวัยรุ่น ซึ่งวัยรุ่นเป็นวัยที่เปลี่ยนจากเด็ก ไปเป็นผู้ใหญ่ เป็นวัยที่กำลังเปลี่ยนแปลง การ เปลี่ยนแปลงทางกายและจิตใจช่วงนี้มักทำให้วัยรุ่นมี อารมณ์อ่อนไหวง่าย มักจะหวักพวนเรื่องสังคมและกลุ่ม เพื่อนมาก มีการแสดงออกอย่างมากจะเป็นผู้ใหญ่ก็ ไม่ใช่ จะเป็นเด็กก็ไม่เชิง เริ่มรู้จักรักเพศตรงข้าม เริ่ม คิดถึงอาชีพ และเริ่มมีพัฒนาเกี่ยวกับชีวิต อยากเป็น อิสระ อารมณ์วัยนี้จะรุนแรงกว่าตอนเป็นเด็ก ทำอะไร มักใจร้อน อยากได้อะไรดังใจ และตัดสินใจง่าย มีความ คิดริเริ่มสร้างสรรค์ สงสัยในกฎเกณฑ์และระเบียบ แบบแผนทางสังคม อยากลองดี เป็นต้น

การพยากรณ์ แนวโน้มทิศทาง อาชญากรรมในสังคมโลกบ่งชี้ว่า ในทศวรรษหน้า ผู้มี ความรู้ ผู้หญิง เด็กและเยาวชนจะกระทำผิดมากขึ้น (Schmallegger, ๑๙๙๖ : ๔๗๗) เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลของ ประเทศไทยในปัจจุบันก็มีแนวโน้มไปในทิศทางที่ สอดคล้องกัน คือ มีผู้กระทำผิดที่จบการศึกษาระดับ บริญญาปรกฏเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์เพิ่มมากขึ้น และกระทำผิดคดีอุกฉกรรจ์เพิ่มขึ้น แม้ว่าจะไม่มีการ บันทึกดัตัวเลขทางสถิติไว้ได้อย่างชัดเจนก็ตาม ส่วนผู้

หญิงที่ประกอบอาชญากรรมและต้องโทษจำคุกมีเพิ่ม มากขึ้นจาก ๑๒,๘๐๘ ราย ในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็น ๓๒,๘๙๙ ราย ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ (ที่มา : กองแผนงาน กรมราชทัณฑ์, ๒๕๕๖) หรือเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบ จากสัดส่วนผู้ต้องขังระหว่างชาย-หญิงแล้วพบว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ มีสัดส่วนผู้ต้องขังชายร้อยละ ๘๖.๘ และ หญิงร้อยละ ๑๓.๒ และสัดส่วนดังกล่าวมีการ เปลี่ยนแปลงในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นผู้ต้องขังชายร้อยละ ๗๙.๘ และหญิงร้อยละ ๒๐.๒ ขณะเดียวกันเด็กและ เยาวชนก็มีกิจกรรมนอกบ้านมากขึ้น และมีอัตราการ กระทำผิดในคดีอุกฉกรรจ์มากขึ้นจาก ๑,๑๑๒ คดี ในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็น ๑,๘๓๑ คดี ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนที่อยู่ในวัยรุ่นและวัยหนุ่มที่มีอายุ ระหว่าง ๑๖-๑๘ ปี แต่กระทำความผิดในคดีร้ายแรง เช่น ปล้น ทรัพย์ ฆ่าข่มขืน โทรมหญิง ฯลฯ ดังนั้น แนวโน้ม อาชญากรรมที่เข้าสู่ระบบยุติธรรมใน ๒๐ ปี ข้างหน้าจึง มีลักษณะทางประชากรโน้มเอียงไปสู่กลุ่มผู้มีความรู้ ผู้ หญิง และเด็กและเยาวชนมากขึ้นตามลำดับ ขณะที่ การกระทำผิดโดยผู้ใหญ่ก็ได้ลดจำนวนความถี่และ ความรุนแรงแต่อย่างใด ส่วนใหญ่มีปัจจัยส่งเสริมจาก การเรียนรู้ทางอ้อมโดยมิได้ตั้งใจ เกิดโดยไม่รู้ตัว เช่น ได้รับจากผู้ที่เกี่ยวข้อง การเลียนแบบหรือการเอาแบบ อย่าง

ปัจจัยที่ส่งเสริมทำให้เด็กและเยาวชน ประพฤติไปในทิศทางที่ไม่ถูกต้องตามทำนองคลอง ธรรมประการแรกมาจากการเลี้ยงดูจากครอบครัว ยิ่ง ครอบครัวไม่อบอุ่น แยกแยก ไม่สามัคคีกัน ทำร้ายกัน เป็นปัจจัยพื้นฐานของชีวิตเด็กและเยาวชน และใน ปัจจุบันที่สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงมาสู่เทคโนโลยี

^{๑๑} จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, สังคมวิทยาอาชญากรรม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551), หน้า 114.

สารสนเทศ จึงเป็นปัจจัยใหม่ที่ผลักดันให้วัยรุ่นกระทำผิดมากขึ้นอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ปัญหาเด็กและเยาวชนยังมีปัญหาเด่นๆ อีกอย่างเช่นปัญหายาเสพติด

๔. ปัญหายาเสพติด (Narcotic drugs)

การติดยา (drug addiction) การใช้อย่างใดอย่างหนึ่งเป็นประจำด้วยใจสมัครและมีใจผูกพันติดอยู่กับยานั้น โดยปกติจะแสดงอาการออกมาด้วยความทุกข์ทรมาน หรือมีอาการกระสับกระส่าย ไม่สบายเมื่อไม่ได้ใช้นั้น ในโลกอบายมุขการติดยา หมายถึง การใช้ยาประเภท มอร์ฟิน เฮโรอีน ผีน ยาเข้าฝิ่น กัญชา หรือโคเคน^{๑๒} ส่วนองค์การอนามัยโลกให้เกณฑ์วัดว่าจัดเป็นสารเสพติดว่า สารใดก็ตามเมื่อรับเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยการกิน ฉีด สูบ หรือดมแล้วจะทำให้เกิดผลต่อจิตใจ และร่างกายของผู้ใช้สารนี้โดยเฉพาะในลักษณะดังนี้ ๑) ผู้ใช้ยาแล้วต้องเพิ่มขนาดยาตลอดเวลา ๒) เมื่อหยุดใช้ยาจะเกิดอาการอดยา ๓) ผู้ใช้ยาเป็นเวลานานจะเกิดความต้องการยามากขึ้นทั้งทางร่างกายและจิตใจ ๔) ผู้ใช้นั้นเป็นเวลานานพิษของยาจะเกิดผลร้ายต่อสุขภาพของผู้ใช้นั้นด้วย^{๑๓} เมื่อทราบลักษณะและอาการของการติดยาเสพติด การจะแก้ปัญหาได้จะต้องรู้สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ เด็กและเยาวชนถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีสัดส่วน ๕.๐-๕.๔ คดีต่อเด็กพันคน สูงกว่าในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘-๙ ที่มีสัดส่วน ๓.๓-๕.๑ คดียาเสพติดเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก ๘,๘๐๓๘ คดี

ในปี ๒๕๔๙ เพิ่มขึ้นเป็น ๑๔,๖๔๕ คดี ในปี ๒๕๕๓ ทั้งนี้ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในโรงเรียนและสถานศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างน่าเป็นห่วง จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนพบว่าปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในสถานศึกษาเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๑๙.๒ ปี ๒๕๕๒ เป็นร้อยละ ๕๑.๓ ปี ๒๕๕๓ ขณะเดียวกันกลุ่มเด็กและเยาวชนมีแนวโน้มเล่นการพนันมากขึ้น เนื่องด้วยการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้สังคมไทยมีความเป็นวัตถุนิยมให้ความสำคัญกับศีลธรรมและวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมลดลง ทั้งการดำเนินชีวิตประจำวัน การใช้ชีวิตและความสัมพันธ์กับผู้อื่นมุ่งหารายได้เพื่อสนองความต้องการบริโภค การช่วยเหลือเกื้อกูลกันลดลง ความมีน้ำใจไม่ตรี้อยลง แก่งแย่งเอาตัวเอาเปรียบกัน ขาดความสามัคคี ไม่เคารพสิทธิผู้อื่น และขาดการยึดถือประโยชน์ส่วนรวม^{๑๔}

แต่หัวใจของการปราบปรามยาเสพติดก็คือ การปราบปรามการค้ายาที่จัดตั้งขึ้นภายในบ้านของเราเอง^{๑๕} จากการที่ติดยาเสพติดยังส่งโทษหลายอย่างได้แม้กระทั่งอัตวินิบาตกรรม

๕. ปัญหาอัตวินิบาตกรรม (Suicide)

อัตวินิบาตกรรม หมายถึง การฆ่าตัวตาย มาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า ซูอิไซด์ (Suicide) จำนวนผู้ทำการฆ่าตัวตายมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีทำให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมถึงการเพิ่มขึ้นของกิเลส ตัณหาต่างๆ ตามมามากมาย สรรพสิ่ง

^{๑๒} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977), 2524), หน้า 122.

^{๑๓} ณหจลดา พิษิตบัญชาการ, ปัญหาสังคม, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2530), หน้า 37.

^{๑๔} ธีรพงษ์ มหาวีโร และฝ่ายวิชาการ สำนักพิมพ์เดอะบุคส์, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559), อ้างแล้ว, หน้า 52.

^{๑๕} ยุค ศรีอาริยะ, วิเคราะห์ระบบโลกในศตวรรษใหม่, อ้างแล้ว, หน้า 133.

ที่เกิดลัทธิส่งเสริมกิเลส ตัณหา ทำให้มนุษย์ส่วนหนึ่งขาดสติปัญญา นำไปสู่ความไม่เข้าใจชีวิต ส่งผลให้เกิดความทุกข์ ความเศร้าโศก และท้ายที่สุดกระทำการจบชีวิตตนเอง

นอกเหนือจบชีวิตตนเองแล้วบางรายยังจบชีวิตผู้อื่นที่เป็นผู้ใกล้ชิดหรือผู้ที่รักก่อนอีกด้วย เรียกว่า อัตวินิบาตกรรม-ฆาตกรรม (homicide-suicide) หรือทำการฆาตกรรมผู้ที่ตนโกรธแค้นแล้วฆ่าตนเอง วิธีการฆ่าตัวตายขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมทางสังคมนั้นๆ รวมทั้งความยากง่ายของเครื่องมือทำอัตวินิบาตกรรม เช่น กินยาตาย ผูกคอตาย ยิงตัวตาย แก๊สพิษ โดตจากที่สูง อดอาหาร เผาตัว ไฟดูด แชนจ์ โดตน้ำ รถมอเตอร์ไซด์^{๑๖} ด้วยสิ่งที่กระตุ้นให้อยากฆ่าตัวตายมาจากสภาพแวดล้อมทำให้หดหู่ มีนิสัยเปลี่ยนหมดหวัง อ้างว้าง สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นกับผู้ที่ฆ่าตัวตาย การแก้ไขก็ควรที่จะเริ่มขึ้น

ปัญหาการฆ่าตัวตาย นับวันก็มากขึ้น สาเหตุเด่นชัดคือ ความเครียด โดยเฉพาะที่เกิดจากเศรษฐกิจซึ่งมักจะเกิดกับผู้ที่ต้องรับผิดชอบการใช้จ่ายกับครอบครัว ปัญหาที่เกิดขึ้นกับวัยรุ่นมักจะมีสาเหตุจากจิตใจที่เกิดผิดหวัง หดหู่ กับสิ่งที่ต้องการ สิ่งที่ดีด้นมาทั้งหมดส่วนใหญ่มาจากความเจริญทางเทคโนโลยี ด้วยความที่ตกเป็นทาสทางวัตถุ การที่ต้องการเสพวัตถุก็ผลักดันให้คนไทยส่วนหนึ่งเลือกที่จะขายตัวหรือยอมเป็นโสเภณี

๖. ปัญหาโสเภณี (Prostitution)

ปัจจุบันประเทศไทยพบว่าวัฒนธรรมลำโพงทางโสเภณีแพร่ระบาดไปอย่างรวดเร็ว จากจุดที่เป็นศูนย์การท่องเที่ยว ออกไปสู่จุดที่เป็นเมืองขนาดใหญ่ แม้แต่หมู่บ้านที่ห่างไกลความเจริญ เรื่องการขายตัวหรือโสเภณีได้แพร่ระบาดอย่างน่ากลัว เดิมนั้นการขายตัวได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมคนรุ่นใหม่ หนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งพาดหัวข่าว “สังคมวิปริตเด็กไทยขายตัวตั้งแต่ ม. ๒” มีข่าวอีกมากมายเกี่ยวกับเด็กนักเรียนขายตัว เหตุผลของเด็ก ไม่มีอะไรมากไปกว่าความต้องการเงินเพื่อนำมาเที่ยวเตร่และจ่ายซื้อของราคาแพง ครูจำนวนหนึ่งที่เคยถูกเรียกว่าแม่พิมพ์ของชาติได้แปลงร่างกลายเป็นเอเยนต์เสียเอง ส่งเด็กออกไปให้บริการ เรียกว่าสอนให้เด็กๆ รู้จักทำมาหากิน หนังสือพิมพ์ฉบับดังกล่าวได้ไปสัมภาษณ์คุณสมประสงค์ พระสุจันทิพพิ์ กรรมการิการศาสนาและศิลปวัฒนธรรมท่านบอกว่า “เท่าที่ทราบตอนนี้เริ่มขายตัวกันตั้งแต่ ม. ๒ หรือ ม. ๓ อย่างในต่างจังหวัดพบว่า ม. ๓ เยอะที่สุด ท่านลงท้ายว่า มันเป็นเรื่องธรรมดาสำหรับเด็กสมัยนี้” ปัจจุบันที่นิยมกัน คือการขายผ่านอินเทอร์เน็ตเพราะไม่ต้องผ่านนายหน้า สาเหตุที่ส่งเสริมอาชีพนี้มาก คือ การท่องเที่ยว การท่องเที่ยวคือที่มาของวัฒนธรรมลำโพงที่ได้แพร่ระบาดไปทั่วประเทศ จนกลายเป็นวัฒนธรรมไทย การค้าโสเภณีในอดีตก่อนหน้านั้น จะทำกันลับๆ แต่หลังการส่งเสริมการท่องเที่ยว ชองลับๆ ข้างถนนก็เปลี่ยนเป็นชองใหญ่ ตามโรงแรมต่างๆ เกิดสถานอาบอบนวด เป็นต้น^{๑๗}

^{๑๖} ปฐม ทรัพย์เจริญ, ปัญหาสังคม, พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2553, หน้า 328-329.

^{๑๗} ยุค ศรีอารยะ, วิเคราะห์ระบบโลกในสหัสวรรษใหม่, อ้างแล้ว, หน้า 53-55.

ปัญหาโสเภณีที่เกิดยุคเทคโนโลยีนี้ เกิดขึ้นง่ายเพราะคุณธรรมด้านความละอายต่อบาปต่อสายตาสังคมมีลดลง จึงทำกันมากมาย วัยรุ่นยุคนี้บางกลุ่มคิดว่าการขายตัวเป็นเฟชั่น มีการอวดว่าตนทำเงินได้เท่าไรบ้างในบางรายที่ตนไปรับงานมา เหมือนว่าตนเองเป็นคนเก่ง มีความสามารถ แล้วนำเงินนั้นมาซื้อโทรศัพท์ ซื้ออุปกรณ์ทางอิเล็กทรอนิกส์ เอามาอวดแข่งกัน ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวมนุษย์ แต่ยังมีปัญหาที่มนุษย์ทำกับธรรมชาติ คือมนุษย์ทำลายธรรมชาติแล้วเกิดปัญหา

๗. ปัญหามลพิษทางสภาพแวดล้อม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) ได้กล่าวถึงความเสี่ยงที่ต้องเตรียมการสร้างภูมิคุ้มกันให้ประเทศไทยว่า ฐานทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมของประเทศมีแนวโน้มเสื่อมโทรมรุนแรง จากการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านการกายภาพ การใช้ประโยชน์ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ส่งผลให้สถานการณ์และแนวโน้มความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทวีความรุนแรง โดยเฉพาะน้ำท่วมภัยแล้งการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง ไม่คุ้มค่า และปริมาณของเสียที่เพิ่มขึ้นนำไปสู่ความเสี่ยงต่อการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ รวมไปถึงการกัดเซาะชายฝั่งอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ภัยพิบัติจะเกิดขึ้นบ่อยครั้ง กระทบต่อฐานการผลิตภาคเกษตร ความมั่นคง ด้านอาหาร พลังงาน สุขภาวะ และคุณภาพชีวิตของประชาชน^{๔๔}

นอกจากปัญหาที่เกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อม แล้วปัญหาที่น่าศึกษาคือปัญหาอาชญากรรมคอมพิวเตอร์จะทำให้เห็นว่าคอมพิวเตอร์เป็นเทคโนโลยีที่นำความเจริญทางวัตถุมา คนส่วนใหญ่มองว่าระบบคอมพิวเตอร์มีประโยชน์มากมายแล้วก็ทุ่มเทใช้ชีวิตไปกับระบบคอมพิวเตอร์ แต่ในความเป็นระบบคอมพิวเตอร์ก็แฝงไปด้วยโทษที่ยิ่งใหญ่เช่นกัน

๘. ปัญหาอาชญากรรมคอมพิวเตอร์

ในช่วงปลายแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๗ สังคมไทยได้รับการปลุกเร้าอย่างหนักให้ตื่นตัวทันกระแสโลกาภิวัตน์ มีการเสริมสร้างความพร้อมของอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศทุกรูปแบบ เช่น การทุ่มเทงบประมาณจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์แจกจ่ายไปตามโรงเรียนทั่วประเทศ การกำหนดให้ข้าราชการต้องรู้จักการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการเลื่อนระดับทางหน้าที่การงาน การจัดให้มีระบบการค้าทางสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) อย่างไรก็ตามการปรับปรุงตนเองให้ทันสมัยของคนไทยก็ยังไม่เป็น การนำเข้าความคิดและประดิษฐ์กรรมของชาติอื่น และสังคมประชาธิปไตยในยุคโลกาภิวัตน์ของไทยจึงเป็นสังคมที่ตกอยู่ใต้อิทธิพลของลัทธิทุนนิยม บริโภคนิยมและวัตถุนิยม ซึ่งเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของลัทธิจักรวรรดินิยมสมัยใหม่ ในการแสวงหาอาณานิคมแนวใหม่ ชาติที่ต้องการมีอำนาจเหนือกว่าไม่จำเป็นต้องใช้กำลังทหารหรืออาวุธยุทโธปกรณ์เข้าข่มขู่แต่อาศัยกลวิธีรุกเงิบเข้าครอบงำ

^{๔๔} ชีวพงษ์มหาวิโร และฝ่ายวิชาการ สำนักพิมพ์เดอะบุคส์, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559), อ้างแล้ว, หน้า 25.

ชาติที่อ่อนแอกว่าให้เสียเปรียบ ตกเป็นเบี้ยล่างทางเศรษฐกิจและทางวัฒนธรรมโดยไม่รู้ตัว ชาติที่มีอำนาจเหนือประเทศไทยในด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรมอย่างสำคัญในปัจจุบันมีทั้งชาติตะวันตก ได้แก่ สหรัฐอเมริกา และชาติตะวันออก ได้แก่ ญี่ปุ่น และไทยยังเสียเปรียบดุลวัฒนธรรมเพราะลอกเลียนแบบอาหารการกิน เครื่องแต่งกาย ศิลปะ ภาพยนตร์ ดนตรี สำเนียงภาษา ฯลฯ^{๑๙}

ทั้งนี้ ประเทศไทยยังอยู่ในสถานะของผู้ซื้อเทคโนโลยีมากกว่าผู้คิดค้นหรือสร้างขึ้นเอง ทำให้ยังมีการพึ่งพาจากต่างประเทศในระดับสูง ขณะที่เทคโนโลยีสารสนเทศได้ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนด้านวัฒนธรรมอย่างหลากหลาย โดยที่ยังขาดแนวทางรองรับหรือคัดกรองการไหลเข้ามาของข้อมูลข่าวสารที่ไม่เหมาะสม อาจนำไปสู่วิกฤตศีลธรรมและปัญหาสังคมอื่นๆ ตามมา^{๒๐} ได้แก่ การฉ้อโกงค่าโทรศัพท์ ลักลอบจูนคลื่นโทรศัพท์ การฉ้อโกงบัตรเครดิต การลักลอบเข้าถึงข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ (hackle) ลักลอบโอนเงิน บัญชีธนาคาร ละเมิดลิขสิทธิ์โปรแกรมคอมพิวเตอร์ การเผยแพร่สิ่งพิมพ์ลามกอนาจารบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ฯลฯ ซึ่งขยายเครือข่ายไปถึงอาชญากรรมข้ามชาติที่ทวีความรุนแรงและมีขอบเขตกว้างขวางยิ่งขึ้น ในเรื่องการละเมิดสิทธิและศักดิ์ศรี

สำหรับสถานการณ์ อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ร่วมสมัยนั้น ธรรมศักดิ์ วิชารยะ (๒๕๔๒: ๓๔) ระบุถึงสภาพปัญหาอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ว่ามีแนวโน้มทวีความรุนแรงขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยสามารถ

ประเมินมูลค่าความเสียหายเฉลี่ยทั่วโลกได้สูงถึง ๓ แสนล้านบาทต่อปี หรือประมาณ ๘๕๐ ล้านบาทต่อวัน ในปี พ.ศ. ๒๕๓๘ มีคดีปล้นโรงงานคลังสินค้าและบริษัทจำหน่ายอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ย่านหุบเขาเซลิคอน รัฐแคลิฟอร์เนีย ถึง ๔๖ ครั้ง มีมูลค่าความเสียหายประมาณ ๗๕๐ ล้านบาท นอกจากนี้การโจรกรรมข้อมูลธุรกิจ ความลับทางการค้าอุตสาหกรรม และบัญชีรายชื่อบริษัทก็ยังปรากฏให้เห็นตลอดระยะเวลา ๑๐ ปีที่ผ่านมา โดยในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ ผลการสำรวจศูนย์คอมพิวเตอร์จำนวน ๓,๐๐๐ แห่ง ในประเทศแคนาดา สหรัฐอเมริกา และยุโรปพบว่าร้อยละ ๗๒ มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของระบบคอมพิวเตอร์ในรอบปีที่ผ่านมา และร้อยละ ๔๓ ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมคอมพิวเตอร์^{๒๑} จากข้อมูลดังกล่าวจะพบว่าปัญหาคอมพิวเตอร์มีมากมาย คอมพิวเตอร์เป็นสิ่งที่เรียกได้ว่าเป็นดาบสองคม ด้านหนึ่งถ้าคอมพิวเตอร์หรือเรียกว่าใช้อินเตอร์เน็ตนำมาใช้อย่างถูกต้องย่อมได้รับคุณค่ามหาศาล แต่อีกด้านหนึ่งคอมพิวเตอร์ก็ให้โทษมหันต์เช่นเดียวกัน เมื่อมีคุณมากย่อมต้องช่วยผู้แสวงหาให้ได้รับความปลอดภัย จึงเป็นหน้าที่ของรัฐบาลหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับสื่อเหล่านี้จะต้องปกป้องแก้ไข

ในยุคเทคโนโลยีนี้ในประเทศไทยยังมีปัญหาหลักดังที่กล่าวมาแล้ว และมีอีกมากมาย เช่น ปัญหาคอร์รัปชัน ปัญหาสิทธิการร้าย ปัญหาอาชญากรรมที่ดองเลื้อยถอยและประเพณีดั้งเดิมถูกบิดเบือน ปัญหาการว่างงาน ปัญหาประชากรมาก ปัญหา

^{๑๙} คณะกรรมการวิชาไทยศึกษา ศูนย์วิจัยบูรณาการ หมวดวิชาศึกษาทั่วไป, ไทยศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2557), หน้า 195-196.

^{๒๐} ชีรพงษ์ มหาวีโร และฝ่ายวิชาการ สำนักพิมพ์เดอะบุคส์, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559), อ้างแล้ว, หน้า 48.

^{๒๑} จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, สังคมวิทยาอาชญากรรม, อ้างแล้ว, หน้า 150.

ขาดแคลนทรัพยากร ปัญหามลพิษทางสภาวะแวดล้อม เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ สะท้อนให้เห็นถึงความไม่สมดุลของการพัฒนาของยุคนี้ ความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมไทยที่เป็นปัญหาสังคมมานาน แม้จะมีความพยายามแก้ไขปัญหามาอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อพิจารณาจากสถานการณ์ในปัจจุบันและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้บ่งชี้ถึงความเสี่ยงหลายประการที่ต้องนำมาวิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรม รวมทั้งการสร้างภูมิคุ้มกันในสังคมไทยและกำหนดแนวทางการพัฒนา เพื่อให้สังคมไทยเป็นสังคมที่มีคุณภาพ มีความเป็นธรรมและเป็นสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและสมานฉันท์บนหลักการของการพิทักษ์ปกป้องผลประโยชน์ร่วมกัน

ปัญหาต่างๆ ที่เกิดกับสังคมไทยในยุคนี้ นับวันก็เพิ่มความรุนแรงขึ้น ปัญหาเกิดมาจากพฤติกรรมของคนไทยเอง พฤติกรรมที่แสดงออกทางกาย วาจา ก็มีสาเหตุจากการกระตุ้นจากภายในคือจิตใจ จากความรู้สึกนึกคิด ความรู้สึกนึกคิดต่างๆ จะเกิดได้ก็มาจากการอยาก ความต้องการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกิดจากความโลภ ความโกรธ ความหลง คือ กิเลส นั่นเอง เมื่อต้นตอของปัญหา คือ กิเลส เราก็ต้องมาแก้ที่ตัวกิเลสมาแก้ที่ต้นตอ กิเลสจะถูกลดอำนาจความเข้มข้นหรือถูกทำลายได้ก็ต้องใช้คุณธรรม คุณธรรมจะเกิดได้ก็ต้องมาจากการมีศรัทธา ดังนั้น ปัญหาในที่นี้จะนำหลักธรรมของโกอันหรือปริศนาธรรมที่เป็นหลักธรรมในนิกายเซน นิกายเซนก็เป็นนิกายหนึ่งของพระพุทธศาสนา

วิเคราะห์ ปริศนาธรรม : Koan กับ การแก้ปัญหาสังคมไทยยุคเทคโนโลยี

Koan : โกอัน เมื่อเอาความนัยที่แฝงออกมาเป็นหลักธรรมที่จะต้องศึกษา เรียนรู้ ก็จะเปรียบเทียบการบรรลุธรรมเกิดขึ้นอย่างฉับพลันโดยวิธีการหลักอยู่ที่การใช้ปริศนาธรรม (Koan) ต่างๆ ที่มีลักษณะที่ขัดแย้งในตัวเองและยากจะเข้าใจได้ในขมวดปมแห่งความงุนงงสงสัยให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในจิตจนอึดตัว และเปิดออกสู่ความรู้แจ้งโดยฉับพลันในที่สุด ดังนั้นปริศนาธรรมหรือ Koan มีบทบาทในการช่วยแก้ปัญหาหลักในสังคมไทยดังต่อไปนี้

K ใน (Koan) โกอัน สืบถึง **Keen** หมายความว่า ฉียบแหลม ฉลาด มีไหวพริบ กระตือรือร้น

Keen ช่วยปลุกความสงสัยและทำลายเหตุผลทั้งปวงที่เรายึดถืออยู่ เมื่อใดที่ความสับสนงุนงงดำเนินไปถึงขีดสุด เมื่อสถานการณ์ซับซ้อนบีบบังคับให้เราต้องละทิ้งตัวเอง และหยุดคิดเรื่องตัวตนหรือไม่ใช่ตัวตนใดๆ อีกเมื่อนั้นจิตของเราก็จะสามารถข้ามพ้นข้อจำกัดของตรรกะ และก้าวผ่านความเป็นทวิภาวะไปได้มุมมองใหม่จึงเกิดขึ้น เป็นไปโดยธรรมชาติ

Keen ฉลาด มีไหวพริบ ฉียบแหลม ข้ามความสงสัยในตัวตนได้อย่างฉับพลัน ทำให้พบความเป็นอนัตตา คือ ความไม่มีแก่นสารเพราะเป็นศูนย์ตา คือ ว่างจากแก่นแท้ ภาวะ เมื่อใดจิตใจของเราหยุดปรุงแต่งปริศนาธรรมหรือโกอันของพระพุทธศาสนานิกายเซนสอนให้เรามองโลกแบบศูนย์ตา คือ ว่างจากการปรุงแต่งที่ใจเราสร้างขึ้น พระพุทธศาสนาเถรวาทเรียกการมองโลกแบบนี้ว่า ยถาภูตญาณทัสสนะ แปลว่ารู้เห็นตามความเป็นจริง

ความฉลาดและมีไหวพริบของมนุษย์ยุคปัจจุบันมีมาก เมื่อมี Keen จะช่วยให้มองปัญหาต่างๆ ตามความเป็นจริง ไม่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางฝ่ายเดียว ทำให้รู้ถึงคุณค่าผู้อื่น ย่อมทำให้ลดปัญหาสังคมได้และยังได้ช่วยสังคมให้ดีขึ้น

O ใน (Koan) โกอันสื่อถึง **Origin** หมายความว่า ต้นกำเนิด จุดกำเนิด จุดเริ่มต้น จุดตั้งต้น บ่อเกิด แหล่งกำเนิด ของเดิม ความหมายเหล่านี้บ่งบอกถึงของความจริงแท้ของจิตเดิมแท้

Origin มีจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการสร้างปริศนาธรรมก็คือ การพยายามหาทางแสดงออกซึ่งสภาวะแห่งความจริงแท้ “เหมือนกับการชี้นิ้วไปที่ดวงจันทร์ คือเมื่อนิ้วชี้ไปที่ดวงจันทร์ สิ่งที่เราต้องการไม่ใช่การให้เราเพ่งมองไปที่นิ้วนั้น แต่นิ้วนั้นต้องการชี้ให้เราหันไปมองดูดวงจันทร์ที่ส่องสว่างอยู่บนท้องฟ้า” ดังนั้นจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของปริศนาธรรม จึงอยู่ที่การชี้กระตุ้นให้ผู้ศึกษาเซนเกิดความตระหนักในสภาวะแห่งความจริงแท้

Origin บ่งบอกถึงจิตเดิมแท้ ปริศนาธรรมนั้นไม่จำเป็นจะต้องอธิบายหรือไขความ เพราะทุกคนก็อาจเข้าใจได้อย่างชัดเจน หากระดับจิตของตนสูงพอ ปริศนาธรรมเหล่านั้นเป็นทั้งคำพูดและวลีที่ไร้เหตุผล จนเราเข้าใจไม่ได้ด้วยเหตุผลตามธรรมดา และไม่เปิดโอกาสจะให้ปัญญาความคิดเข้าถึงได้ ปริศนาธรรมนับว่ามีบทบาทสำคัญในการฝึกหัดเซ็น เพราะมันช่วยให้เราตระหนักถึงขอบเขตของปัญญาแบบทวิลักษณ์ของเรา ซึ่งจะทำให้เราคลายความยึดมั่นถือมั่นในปัญญาแบบแบ่งแยกของเรา

การที่รู้ถึงสภาวะจิตเดิมตนเองว่าบริสุทธิ์ ทำให้ยึดในฝ่ายดีคือไม่ยึดมั่นถือมั่นว่ามีสอง ทุกอย่างเป็นหนึ่งเดียวด้านจริงแท้ บริสุทธิ์แท้ จะทำให้ไม่มองสังคมในแง่ร้าย ไม่หลงทางดีทางร้ายจะเดินทางสายกลาง

A ใน (Koan) โกอันสื่อถึง **Arise** หมายความว่า เกิดขึ้น บังเกิด ขึ้นสูง เคลื่อนที่ขึ้น สูงขึ้น

Arise ช่วยให้เราไม่จมดิ่งสู่การสะกดจิตตนเอง ไม่ทำให้เราหมกมุ่นอยู่แต่การทำวิปัสสนา หรือยึดติดกับความสงบ เพราะกระบวนการทั้งหลายจะไหลลื่นต่อเนื่องกันไป เรียกว่าเป็นเหตุปัจจัยต่อกัน ไม่มีการเน้นย้ำหรือจำกัดอยู่ที่จุดใดจุดหนึ่งเป็นการเฉพาะ

Arise เป็นการยกจิตให้สูงขึ้น เพื่อวิเคราะห์ว่าทุกสิ่งในโลกเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา คือสอนจิตให้ใช้จิตมองจิตของเรา การมองจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเรา การยกจิตมองจิตจะทำให้พบจิตเดิมแท้ที่บริสุทธิ์

การยกจิตให้สูงขึ้นจะทำให้พบหลักความจริงของธรรม ย่อมพบหนทางที่ดึงมาด้วยคุณธรรม เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมย่อมเป็นผู้ที่ทำให้ตนเองและสังคมสงบสุข

N ใน (Koan) โกอันสื่อถึง **Natural** หมายความว่า เป็นธรรมชาติ โดยธรรมชาติ ตามธรรมชาติ ธรรมดา ตามธรรมดา แต่กำเนิด เป็นปกติ บ่งบอกถึงธรรมชาติแห่งพุทธะ

Natural แม้เซนจะเน้นการนั่งวิปัสสนาที่เรียกว่า ซาเซน โดยพิจารณาโกอันประกอบไปด้วย แต่ก็ไม่ได้ยึดเอาซาเซนหรือโกอันนั้นเป็นเรื่องเป็นราวเพราะ

ไม่มีอะไรที่แน่นอนตายตัวในชาเซนและโกอัน การนั่งไม่ได้มีเป้าหมายที่ความเป็นพุทธะ แต่นั่งเพื่อที่จะนั่งเช่นเดียวกับที่วลีเซนมักชี้ว่า กินเพื่อที่จะกิน หรือล้างจานเพื่อล้างจานถ้อยคำเหล่านี้ฟังเข้าใจยากก็จริง แต่สาระอยู่ที่การตัดสิ่งเกินจำเป็นต่อชีวิตจำพวกความคิด ฟุ้งซ่านปรุงแต่งออกไปปล่อยให้กิจกรรมทั้งหลายดำเนินไปอย่างเรียบง่ายตามธรรมชาติ ให้เราซึมซับกิจกรรมพื้นฐานเหล่านี้ด้วยสติอยู่ตลอดเวลา ตัวอย่างโกอัน “ต้นสนเฒ่า แสดงธรรม เรื่องปัญญา” “นกปากาลัง เล่นหยอกล้อกันอยู่กับสังขาร”

Natural แสดงถึงกฎธรรมชาติ พระพุทธเจ้าได้ทรงค้นพบและประกาศเปิดเผยกฎธรรมชาติ “อุปปาทา วา ภิกขเว ตถาคตาณ ออุปปาทา วา” เป็นต้น แปลความว่า “ภิกษุทั้งหลาย พระตถาคตเจ้าทั้งหลายจะอุบัติขึ้นหรือไม่ก็ตาม ธาตุนั้นคือ ธรรมฐิติ (ความดำรงอยู่ตามธรรมชาติ) ธรรมนิยาม (กฎธรรมชาติ) อิทัปปัจจยตา (ภาวะที่สรรพสิ่งเกิดดับตามเหตุตามปัจจัย) ก็ยังมีอยู่ พระตถาคตเจ้าย่อมตรัสรู้ทั่วถึงซึ่งธาตุอันนั้นแล้วบอก แสดง บัญญัติ แต่งตั้ง เปิดเผย จำแนก ทำให้เข้าใจง่าย”^{๒๒} จะพบว่า โกอันที่บ่งบอกถึงอิทัปปัจจยตา ทุกสิ่งเกิดดับตามเหตุและปัจจัยนั้นสามารถนำหลักธรรมนี้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อการเข้าถึงธรรมชาติ

การเข้าถึงธรรมชาติได้ เข้าถึงหลักอิทัปปัจจยตาได้ย่อมบังเกิดการคลายความยึดมั่นถือมั่นทุกอย่าง เป็นไปตามกฎธรรมชาติ มีเกิด มีดับ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้

ชั่ว เมื่อเข้าถึงย่อมเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรม ย่อมยังความสงบสุขให้เกิดขึ้นตนเองและผู้อื่น

Keen บ่งบอกความว่าง ความไม่มีแก่นสาร Origin บ่งบอกจิตเดิมแท้ที่บริสุทธิ์ Arise บ่งบอกถึงไตรลักษณ์ ทุกอย่างเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา และNatural บ่งบอก อิทัปปัจจยตาหรือ ปฏิจจสมุปบาท เป็นหลักธรรมที่อธิบายถึงความว่าง จิตเดิมแท้ ไตรลักษณ์ การเกิดขึ้นพร้อมแห่งธรรมทั้งหลายเพราะอาศัยกัน, การที่สิ่งทั้งหลายอาศัยกันจึงเกิดมีขึ้น หลักธรรมเหล่านี้มุ่งเน้นให้เห็นตามความเป็นจริงของธรรมชาติ ว่าไม่เที่ยง ปล่อยวางจากการยึดมั่นถือมั่น การคลายความยึดมั่นถือมั่นและมองเห็นทุกสิ่งเป็นไปตามเหตุปัจจัย เป็นไปตามธรรมชาติ ทุกอย่างอิงอาศัยกันเป็นปัจจัยใจต่อกัน การคิดดี พุทธดี ทำดี ก็ย่อมส่งผลให้เกิดผลดี การยึดมั่นในวัตถุที่เรียกกันว่าวัตถุนิยมในปัจจุบันที่เจริญไปด้วยเทคโนโลยี ย่อมก่อทุกข์เกิดเป็นปัญหาต่างๆ มีความอยากเป็นเหตุให้เกิดพฤติกรรมเห็นแก่ตัว ส่งผลกระทบเป็นปัญหาต่อตนเอง สังคม ประเทศชาติและโลก จึงควรเลือกเข้าหาธรรม ด้วยการเข้าหาปริศนาธรรมหรือKoan เพื่อกระตุ้นให้รู้อย่างฉับพลันตามยุคเทคโนโลยี

^{๒๒} www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=686&articlegroup_id=21 สืบค้นเมื่อ 21 กรกฎาคม 2561

สรุป

การขบคิดปัญหา เรียกว่าวิธีการแห่งโกอัน (Koan) โดยจะเน้นหนักไปทางการใช้ปัญญาในการขบคิดปริศนาธรรม นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ในลักษณะอธิบายตีความ เป็นนิทานหรือปริศนาธรรม อาจออกมาในรูปแบบหนังสือ ซึ่งการอธิบายก็มีลักษณะการใช้เหตุผลมากขึ้น โดยผ่านเทคโนโลยี เนื้อความกระชับ ชวนคิด ซึ่งเหมาะกับเยาวชนรุ่นใหม่ที่ยึดติดในเทคโนโลยีมากกว่าการเลือกไปใช้เวลาปฏิบัติกับอาจารย์ การสื่อสารจึงควรค่อยเป็นค่อยไป แฝงในกระบวนการของเทคโนโลยี เนื่องจากเทคโนโลยีมีบทบาทมากในการดำเนินชีวิตพร้อมทั้งให้คุณประโยชน์อย่างมหาศาลในด้านต่างๆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ ทรงมีพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร ๑๘ ตุลาคม ๒๕๒๒ เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต

ควบคู่กับเทคโนโลยี มีพระบรมราโชวาทว่า “เทคโนโลยีนั้น โดยหลักการ คือ การทำให้สิ่งที่มีอยู่เกิดเป็นสิ่งที่นำมาใช้ประโยชน์ได้ ดังนั้น เทคโนโลยีที่ดีสมบูรณ์จึงควรสร้างสิ่งที่จะใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า และมีความสูญเปล่าหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นน้อยที่สุด”^{๒๓} พระองค์ทรงชี้แนะว่าให้นำเทคโนโลยีมาใช้ในทางก่อประโยชน์ ส่วนผลกระทบในทางลบก็ทรงให้มีความระมัดระวังอย่าให้เกิด เทคโนโลยีมีความรวดเร็ว มีผลต่อการเรียนรู้กับเยาวชนรุ่นใหม่ ดังนั้นการนำหลักธรรมโกอันจึงเหมาะกับคนไทยในยุคเทคโนโลยี

^{๒๓} ชัม สวาทัตร์, พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ย้อนรอย, 2559), หน้า 53.

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการการศึกษาไทยศึกษา ศูนย์วิชาบูรณาการหมวดวิชาศึกษาทั่วไป. ไทยศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ๒๕๕๗.
- จุลชีพ ชินวรรณ. **โลกในศตวรรษที่ ๒๑: กรอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๖๐.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. **สังคมวิทยาอาชญากรรม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๕๑.
- ชัย สวาทพัทธ์. **พระบรมราชาบาทและพระราชดำรัส**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ย้อนรอย. ๒๕๕๕.
- ณัฏฐลดา พิษิตบัญชาการ. **ปัญหาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ๒๕๓๐.
- ปฐม ทรัพย์เจริญ. **ปัญหาสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ๒๕๕๓.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์ (๑๙๗๗). ๒๕๒๔.
- ธีรพงษ์มหาวิโร และฝ่ายวิชาการ สำนักพิมพ์เดอะบุคส์. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เดอะบุคส์, ๒๕๕๕.
- พระมหา. ดร.ประสงค์ กิตติญาโณ (พรมศรี). **การพัฒนาจิตแบบพุทธานุภาพ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์. ๒๕๕๗.
- มัสยา นริตติยญาติ. (ผู้เรียบเรียง). **พระพุทธศาสนานิกายเซน**. อ้างใน พระสุชาติ ตื้อเย็น (เชื้อรุ่ง). **ศูนย์ตาในพุทธปรัชญามหายานนิกายเซน : การศึกษาวิเคราะห์**. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. ๒๕๕๖.
- ยุค ศรีอารียะ. **วิเคราะห์ระบบโลกในสหัสวรรษใหม่**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง. ๒๕๕๖.
- วิสันต์ ท้าวสูงเนิน. ๙๙ **พระราชดำรัส พระบรมราชาบาท คำสอนของพ่อหลวง**. นนทบุรี: หมู่บ้านบัวทองธานี. ม.ม.ป.
- Noriyuki Suzuki and Somsak Srisontisuk. Civil society movement and development in Northeast Thailand ขบวนการประชาสังคมกับการพัฒนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย. Khon Kaen: Published by Khon Kaen University Book Center. 2008.
- Sasaki, R. F., The Zen Koan: Its History and Use in Rinzai Zen. New York: Harcourt. Brace & World. 1965.
- www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=๖๘๖&articlegroup_id=๒๑ สืบค้นเมื่อ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑

